

A birtok ötszáz éven át a Stourton családé volt, majd a Hoare család vásárolta meg. A család lovagi rangot is kapott első jelentős tagja *Sir Richard Hoare*, akinek apja még lókereskedő volt. Ő alapította 1672-ben, majd résztulajdonosa lett az Egyesült Királyság második, a világ ötödik máig is működő legrégebbi bankjának. Ez a magánbank, a C. Hoare & Co. London belvárosában tizenegy generáció óta most is a család tulajdonában van és gazdag, előkelő személyek az ügyfelei. A londoni főpolgármesteri címet is elnyert *Sir Richard* fia, *I. Henry Hoare* vásárolta meg 1717-ben a Stourton nemesi birtokot, amit később Stourheadre nevezett át. Lebontatta az addigi udvarházat és itáliai (palládiánus) stílusban kastélyt építtetett *Colen Campbell* neves skót építész tervei szerint. A kastély ihletője az *Andrea Palladio* által tervezett, Treviso közelében fekvő Villa Emo volt.

A LEGFESTŐIBB TÁJ

Az 1700-as évek elején a tájépítészet Angliában forradalmi változásokon esett át, amelyek végleg elválasztották az olasz-francia hagyományoktól. Az új angol kert számos olyan elemet tartalmaz, amely különbözik az előző stílusoktól, és nemcsak stilisztikai, hanem ideológiai, filozófiai különbséget is mutat a francia kerttervezés értékeitől.

Wiltshire grófság Délnyugat-Angliában fekszik, ott található Stourhead világhírű, csodálatos tájképi kertje, amelyet a kortárs neves művészettörténész, politikus *Horace Walpole* a világ egyik legfestőibb tájképének nevezett. Stourhead más emblemikus angliai korabeli kertekkel (Stowe, Rousham, Blenheim Palace) együtt gyökeresen megváltoztatta és máig inspirálja a világ kertművészetét. A birtok a Wiltshire grófság délnyugati sarkában fekszik, fő nevezetessége a kertművészet-történet egyik legfontosabb alkotásaként nyilvántartott tájképi kert és a benne lévő palládiánus stílusú kastély.

*Szebb legyen,
mint egy barokk festmény*

Az 1700-as években élt *II. Henry Hoare*, ragadványnevén a „Nagyszerű” (Magnificent) mindössze 20 éves volt, amikor apja halála

után megörökölte Stourheadet. Gazdag és művelt ember volt, rendkívüli karizmával. Amikor 1741-ben hozzáfogott a kert kialakításához, kiderült, hogy kimagaslóan tehetséges kerttervező is. Megtisztelő ragadványnevét részben ebbéli tevékenysége révén, részben a művészetek bőkezű támogatójaként érdemelte ki. Az ő tervei és kivitelezése által vált Stourhead az európai kertművészet egyik csodálatos gyöngyszemévé, ikonikus mestermunkájává. A kert már életében elhíresült és sokan látogatták, hogy csodájára járjanak. Nemcsak a kertben alkotott nagyot, hanem igen jelentős műgyűjteményt is létrehozott. Ennek nagy része ma is megtekinthető a kastélyban. *II. Henry* az 1740-es években kezdte meg a maga tervezte, ma 38 hektárra kiterjedő kert kivitelezését. Első lépésben felduzzasztatta a Stour folyócska vizét és a völgyben nagy kiterjedésű, tagolt partvonalú tavat hozott létre. A következő évtizedekben

KÉP

a kor neves építészeinek sora vett részt a kert épületeinek megalkotásában.

II. Henry elképzeléseit nagyban befolyásolta, hogy elindult egy, a kor angol arisztokrata ifjainál oly divatos „Grand Tourra”, vagyis európai körutazásra és három évet töltött Itáliában. Onnan vitte haza az antik világ és *Palladio* építészete iránti vonzalmát. A kert szerkezetének és látványelemeinek tervezésében nagy hatást gyakorolt rá két francia, *Claude Lorrain* és *Nicolas Poussin*, az európai barokk tájképfestészet legjelentősebb mestereinek munkássága. Ők sok mi-

tológiai témájú tájképet festettek. Szándéka szerint kertjének szebbnek kellett lennie, mint e két művész képein megjelenő bármelyik táj. Így azután az e festők művein szereplő nimfák lakta ligeteket, vadregényes barlangokat, tündéri tavakat, titokzatos épületeket hozta létre a valóságban.

Az unoka folytatta

II. Henry a birtokot és a kertet unokájára, *Sir Richard Colt Hoare*-ra hagyta, aki híres utazó, könyvgyűjtő és archeológus volt. *Sir*

Richard Grand Tourja hat évig tartott a kontinensen. Hazatérve folytatta a kert kialakítását nagyapja elképzelései szerint. Főleg lomblevelű fákat telepített – bükköt, tölgyet, juhart, hársat, tulipánfát, de sok ritkaságot is –, mintegy 90 ezer csemetét ültettek 13 év alatt. Kissé ellensúlyozta nagyapja túlzott fenyőtelepítését.

A *Stourhead* kert ugyan rendkívül gazdag és változatos növényzetű, de szándékosan nem gyűjteményes kert jellegű. Csak kevés helyen van kiírva a növények neve. A cél a 18. századi tájképi kert megőrzése, az esztétikai hatás megtartása, a gyönyörködtetés. Különösen sok pompás, százados famatuzsálem látható itt, ez az egyik fő erénye. Sokféle természetes hemlokfenyő, duglászfenyő, tűnyalábos fenyő, jegenyefenyő magasodik, másutt mamutfenyők, szugifenyők merednek az égre. Terebélyes kocsányos és amerikai tölgyek, tulipánfák, vérbükkök, szelídgesztenyék, pagodafák, hársak, kőrisek,

ELAJÁNDÉKOZTA

A VI. báró, *Sir Henry Hugh Arthur Hoare* az 1902-ben bekövetkezett tűzvész után restauráltatta a kastélyt. Szerencsére a híres műgyűjtemény nagy része megmenekült. Egy évvel halála előtt, 1946-ban *Stourheadet* a Nemzeti Gondnokságnak (*National Trust*) ajándékozta, amely most is kezeli azt.

MINDEN ÉVSZAKBAN

A kert egész évben pompás látvány. Január–februárban a hóvirágok tömege virít, majd áprilistól nárciszok, angol kékcsevegő (*Hyacinthoides non-scripta*) milliói nyílnak, liliomfák bontják szirmukat. Májusban–júniusban a nagyméretű rododendronok és kaméliák illata lengi be a kertet. A leghatásosabb időszak az ősz, amikor a fák és cserjék lombja a sárga és vörös káprázatos árnyalataiban pompázik.

égek, platánok koronái vetnek árnyat a sétautakra. Mindenfelé nagy rododendroncsoportok, babérmeggy- és kertihortenzia-foltok. Sok ázsiai rododendron itt került elsőként honosításra. Több ritka fának látjuk itt rekord méretű példányát.

Körséta a kertben

A kerti sétát érdemes a palládiánus stílusú kastély megtekintésével kezdeni. A Hoare család hajdani otthona teli van György-kori műtárgyakkal, kincsekkel, festményekkel, eredeti, *Thomas Chippendale* tervezte híres bútorokkal. Innen a völgybe ereszkedve a Palladio-hídnál indul a kertet körbejáró sétaút, amelyen a tó partvonalát követve kimódoltan követik egymást a lenyűgöző hatású csodálatos részletek. Gondosan tervezett kilátópontokról tárul elénk, mindig más-más képet mutatva a kert. Az alapötlet szerint *Vergilius* szellemében, *Aeneis* eposzának történéseit követve, árkádiái tájkon áthaladva, mitologikus hangulatban kell körüljárni a kertet. Ezen alapul jelképrendszere és üzenete is, ami Aeneas hosszú útját, Róma megalapítását idézi föl. A tavat kerülve sorra látogathatjuk a nevezetes

szimbolikus épületeket, közben újra és újra feltárul előttünk a változatos növényanyaggal beültetett tájképi kert nagyszerűsége és a túlparton álló nemes vonalú épületek.

A Palladio-híd pázsitos területeket köt össze egy keskeny öböl fölött. Átellenben a Flóra templom nézegeti magát a víztükörben a parton. Benne Vergilius-idézetek olvashatók és bocsátják útra a látogatót. A tó túloldalára érve rábukkanunk a fák közé rejtett, forrásvízzel elárasztott barlangra (Grotto). Benne a fekvő nimfa és a Tiberis folyó istenének márványszobrát láthatjuk. A barlangtól meredek lépcsők vezetnek tovább. Nem-

sokára a vidéki lak (Gothic Cottage) mellett haladunk el. A Pantheon nemes arányú épülete a legnagyobb a kertben, a tó fölötti dombon áll. Ez a legmeghatározóbb, mindenhol látható elem. Kupolás, kör alakú belső tere gyönyörű márványszobrokkal díszített, középpontban *Herkules* szobra áll. A baalbeki körtemplom ihlette Apolló-szentély szép arányú, mindenfelől szembetűnő épületéhez kitérőúton kell fölkapaszkodni, onnan élvezhetjük az egyik legszebb kilátást a kertre. A körsétát befejezve, a Palladio-hídhoz visszaérve a 14 méter magas Bristol-kereszt (Bristol High Cross) ötlik a szemünkbe. Ez a közeli Bristol városában készült gótikus stílus-

ban 1373-ban, ahol egy útkereszteződésben állt. Oldalát angol királyok szobrai díszítik. A közeli kijáraton át a kicsiny Stourton falu 1291-ben épült temploma mellett – amely a Hoare család temetkezési helye – elhaladva hagyhatjuk el a kertet.

Stourhead kihagyhatatlan látnivaló. A látogató, aki akár a különleges növényekért, akár lenyűgöző tájképi kertért, akár a sok szimbólumot hordozó műemlék épületekért, akár csak kiemelkedő minőségű esztétikai sétáért érkezik ide, páratlan élményekkel gazdagodva térhet haza.

Kósa Géza